

Česko-ruská krize akcentovala požadavek strategické soběstačnosti, bezpečnosti a dlouhodobé stability tuzemské energetiky

V kontextu současné česko-ruské politické a diplomatické konfrontace vláda České republiky 19. dubna rozhodla, že po předchozím vyřazení Číny vyloučí také ruskou firmu Rosatom z možné účasti v tendru na stavbu nového jaderného bloku v Dukovanech. Z vyhrocené politické a diplomatické konfrontace mezi Českou republikou a Ruskou federací je však třeba upozornit na další podstatné strategicko-politické, ekonomické a bezpečnostní souvislosti.

V roce 2009 jsme byli svědky faktu, že dodávky energetických zdrojů z Ruska na Západ mohou být zásadně narušeny. Proto je třeba zcela revidovat úvahy, že by v ČR i přechodně měla být místo spalování uhlí vybudována větší a drahá kapacita paroplynových elektráren. Mohla by to být velká strategická chyba pro bezpečnost České republiky i dalších zemí EU, aniž by mohla jakkoliv přispět k naplňování cílů v oblasti snižování emisí skleníkových plynů. Tato varianta by byla navíc velmi ekonomicky nákladná jak v případě výroby elektřiny, tak v otázce další konkurenceschopnosti teplárenství.

Na pozadí současné bezprecedentní krize česko-ruských vztahů za celou existenci samostatné České republiky vidíme nutnost, aby se všechny demokratické politické síly České republiky spojily a podpořily strategickou energetickou soběstačnost, bezpečnost, nezávislost a prosperitu průmyslu i občanů, kterou může zaručit jen vybudování robustní flotily jaderných elektráren. To může být jenom a výhradně ve spolupráci s firmami z demokratických zemí. Půjde to o to lépe, když novou výstavbu jaderných reaktorů projektuje světový jaderný lídr Francie, mohutnou jadernou energetiku plánuje Polsko, Nizozemsko a jádro opět zvažují další země.

Nyní je třeba dovést do důsledků nedávnou výzvu sedmi lídrů zemí EU včetně francouzského prezidenta Emmanuela Macrona a českého premiéra Andreje Babiše, aby Evropská komise (EK) zařadila jadernou energetiku v taxonomii do podporovaných forem nízkouhlíkové či bezemisní energetiky.

Hovoří-li se o alternativě zemního plynu, pak se ale musíme podívat na jeho emisní dopady v celém životním cyklu: od vrtu, přes dopravu na velké vzdálenosti až po spálení v elektrárně nebo teplárně. Když tyto emise srovnáme s tuzemským hnědým uhlím spalovaným obvykle v místě těžby, pak je na tom zemní plyn emisně jen o málo lépe než uhlí. Jelikož k těmto závěrům došla studie, kterou si v roce 2015 nechala EK vypracovat svým Generálním ředitelstvím pro energetiku, pak je zcela pochopitelné, když místopředseda Evropské komise Frans Timmermans nedávno prohlásil, že zemní plyn nemůže dekarbonizaci ekonomik EU zásadně pomoci – dle jeho citace zemní plyn v EU „nemá budoucnost.“ Nedává-li tato výměna ani ekologický smysl, pak je to z hlediska ekonomických nákladů pouhé plýtvání finančními zdroji, z nichž by profitovala jen úzká skupina podnikatelů a samozřejmě také Rusko, hlavní dodavatel zemního plynu pro Evropu.

Všechny tyto skutečnosti ale také znamenají, že dokud Česká republika nevybuduje robustní nízkoemisní energetiku, zejména výroby elektřiny, ale i tepla, nemůže se spalování uhlí vzdát bez odpovídající náhrady. Uvažovaný plynový mezistupeň před dokončením průběžné výstavby nových jaderných bloků je zbytečným a drahým experimentem, který je nerealizovatelný bez investičních i provozních dotací s následnou devastací cen elektřiny pro průmysl i domácnosti a vznikem energetické chudoby.

Tato strategie současně nemůže být v našich podmínkách postavena na náhradě českého uhlí (v roce 2020 vyrobilo uhlí 43 % české elektřiny) tzv. obnovitelnými zdroji (OZE), o čemž se už nyní přesvědčuje Německo se svou Energiewende. To nastoluje znovu otázku kontroverzních emisních povolenek, které se v rukou spekulantů změnily v nástroj odčerpávání zisků zamýšlených také pro další ekologizaci uhelných zdrojů. Vytváří se doslova kriminalizace českých producentů energie z uhlí. Na to stále silněji také poukazuje Polsko závislé na uhlí cca až z 90 %.

Nelze připustit, aby cena emisních povolenek vedla k ekonomické likvidaci uhelných zdrojů energie, které by u vědomí časové a technické náročnosti stavby nových reaktorů skončily v podstatě bez náhrady. Násilné emisní zastavení provozuschopných a z velké míry již ekologizovaných tepelných elektráren by přineslo energetický a po něm sociálně-ekonomický a bezpečnostní kolaps českého státu. Některým tepelným elektrárnám ale stejně dle plánu skončí do dvou let životnost a ČR tak ztratí svou kapacitu na dosud kritizovaný export elektřiny z uhlí.

V geografických a klimatických podmínkách ČR se budoucnost a spolehlivost energetiky nedá zajistit bez spolehlivé jaderné energie. Lze přitom využít potenciál české jaderné vědy, strojírenství a techniky. Tento špičkový obor české vědy a techniky díky výstavbě nových bloků dostane další obrovský podnět k rozvoji celého průmyslu. Nejlepší projadernou referencí je 35 let stabilního a bezpečného provozu čtyř reaktorů v JEDU a 20 let provozu dvou velkých reaktorů v JETE. Velké investice do výstavby JEDU jsou již splaceny a elektrárna produkuje v podstatě čistý zisk, a v Temelíně tomu bude tak zanedlouho.

Pro financování výstavby nových reaktorů by mohla odpovědná vláda ČR získat také řadové občany a nabídnout jim vysoké zhodnocení jejich dosud pasivně ležících bankovních úspor ve výši 2,5 bilionu korun, například formou dlouhodobých jaderných obligací. Jádro jako zajištění na penzi sebe, dětí či vnuků? Proč ne. Ve světě je řada příkladů motivačního způsobu financování.

Nutno připomenout, že za cca 1 bilion korun, co české daňové poplatníky bude mezi roky 2010 -2030 stát podpora OZE, zejména nepovedený experiment s podporou fotovoltaiky a připravované podpory v rozsahu další stamiliard do roku 2050, bychom dokázali kompletně přebudovat naši energetiku na jadernou. Obnovitelné zdroje mohou být v našich geografických podmínkách hlavně v decentralizované podobě užitečným příspěvkem v energetickém mixu, avšak hlavně kvůli nestabilitě je jejich dosažitelný podíl na výrobě elektřiny jen omezený (v roce 2020 připadla z celkové výroby elektřiny na sluneční 3 %, z větru pak 1 %). Neúměrně vysoký podíl OZE v energetickém mixu pak vede k neúměrně velkým nákladům a je značně problematický také z hlediska emise produkující výroby v Číně, dopravy i nevyřešené recyklace.

Česká jaderná energetika s loňským 37procentním podílem na produkci elektřiny vždy fungovala bez provozních podpor, má až čtyřnásobně delší životnost proti OZE a je jak udržitelná, tak de facto obnovitelná (vyhořelé palivo je možno zpracovat a použít znovu). Je tedy jasné, že se spuštěním každého nového reaktoru se rozhodně zavážeme odstavit stejnou instalovanou kapacitu v uhlí. A měli bychom mít ambici po vzoru nejvyspělejších zemí jako Francie a Švédsko, které díky stabilní produkci elektřiny z jádra mohou nabídnout finančně dostupný a čistý zdroj, nahradit elektřinou uhlí i v teplárenství, jež ohřívá domovy čtyř milionů Čechů.

Dlouhodobý efekt prudkého poklesu emisí CO₂ a dalších škodlivin díky produkci z jádra nebude devalvován pokryteckou nutnou trvalou „zálohou“ z emisního uhlí a plynu, jež jsou v důsledku nezbytných kapacitních plateb finančně neúnosně drahé a v kombinaci s vysoce dotovanými OZE by znamenaly nepřijatelné ceny elektřiny nejen pro domácnosti, ale zejména pro tuzemský průmysl s největším podílem na tvorbě HDP v EU. Poučení z negativních zkušeností jiných evropských zemí je nejlevnějším způsobem, jak se takových chyb v energetice vyvarovat.

Vybudovat a postavit vyvážený nízkoemisní energetický mix ČR, v němž by nejvyšší podíl měly jaderné zdroje, je jistě náročný projekt. Ale současná krize je pro českou politickou reprezentaci zároveň příležitostí si uvědomit nutnost přijmout a schválit také v energetice strategické plány a řešení, za něž nám budou vděční naši potomci ještě po 100 letech. A také uděláme skutečně něco zásadně pozitivního pro udržitelnost našeho společného životního prostředí.

Praha 21. dubna 2021

Think-tank Realistická energetika a ekologie

PhDr. Milan Smutný

mluvčí

www.realisticka.cz

Mobil: 736 676 345